

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

**PRIVRŽENOST I OSOBINE LIČNOSTI VLASNIKA MAČAKA I VLASNIKA
PASA**

Diplomski rad

Marija Dujmović

Mentor: dr. sc. Tena Vukasović Hlupić

Zagreb, 2017.

SADRŽAJ

UVOD	1
<i>Privrženost kućnim ljubimcima</i>	2
<i>Osobine ličnosti i vlasništvo psa ili mačke</i>	5
METODOLOGIJA	10
<i>Sudionici</i>	10
<i>Mjerni instrumenti</i>	11
<i>Postupak</i>	12
REZULTATI	14
<i>Preliminarne analize</i>	14
<i>Razlike u privrženosti kućnom ljubimcu i osobinama ličnosti</i>	16
RASPRAVA	18
<i>Kritički osvrt na istraživanje i preporuke za buduća istraživanja</i>	24
ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	28
PRILOZI	33

Privrženost i osobine ličnosti vlasnika mačaka i vlasnika pasa

Attachment and personality traits of cat owners and dog owners

SAŽETAK

Ukupna dobrobit pojedinca velikim dijelom ovisi o vezama koje uspostavlja s drugima kroz cijeli život. Jedna od tih veza je ona s kućnim ljubimcem, osobito psom i mačkom, a istraživanja vezana za tu temu u Hrvatskoj su još uvijek novost te predmet interesa manjeg broja autora. S druge strane, postojeći stereotipi o vlasnicima mačaka i pasa aktualna su tema u svakodnevnom životu i medijima. Dosadašnja istraživanja ne daju konzistentne i jednoznačne rezultate o prirodi i smjeru razlika između vlasnika mačaka i pasa ni po pitanju privrženosti ljubimcima, ni po pitanju osobina ličnosti, što upućuje na potrebu za daljnjim istraživanjima. Cilj ovog istraživanja bio je istražiti razlike u privrženosti i osobinama ličnosti Pet-faktorskog modela s obzirom na vlasništvo mačke ili psa. U tu svrhu provedeno je internetsko istraživanje u kojem su korištene elektroničke verzije Adaptirane Lexington skale privrženosti kućnom ljubimcu te BFI upitnika, a prikupljeni su i sociodemografski podaci te podaci o vlasništvu mačke ili psa. U istraživanju je sudjelovalo 1426 vlasnika mačaka i pasa (25.8% vlasnika mačaka i 74.2% vlasnika pasa). Rezultati su pokazali da postoji statistički značajna razlika između vlasnika mačaka i vlasnika pasa u privrženosti ljubimcu i u osobinama ličnosti. Vlasnici pasa privrženiji su svojim kućnim ljubimcima, te postižu više rezultate na osobinama ekstraverzije, savjesnosti i ugodnosti, a niže rezultate na osobini neuroticizma u odnosu na vlasnike mačaka. Razlika nije potvrđena na osobini otvorenosti. Buduća istraživanja trebala bi ispitati razlike u privrženosti i osobinama ličnosti i vlasnika drugih vrsta ljubimaca te se usmjeriti i na druge osobine ličnosti.

Ključne riječi: privrženost, ličnost, Pet-faktorski model, vlasnici mačaka, vlasnici pasa.

ABSTRACT

Our well-being in part depends on the relationships that are established with others throughout our life. One of these relationships is the one with a pet, especially a dog or a cat, but studies related to this topic in Croatia are still a novelty and subject of interest for only a small number of authors. On the other hand, existing stereotypes about dog and cat people are often shown by the media and continue to be a topic discussed in everyday life. Previous studies in the field of psychology have not yet provided unambiguous and undeviating proof about the course and nature of differences between cat and dog owners in terms of commitment to animals or personality traits, which indicates need for further research. Therefore, the purpose of this study was to explore the relationship between attachment, Five-factor model personality traits and pet ownership. A total of 1426 people (25.8% cat owners and 74.2% dog owners) participated in an online survey in which they completed Adapted Lexington Commitment to Pet Scale, BFI questionnaire, provided their basic demographic information and self-identified as a owner of a dog/s or cat/s. Results suggest that dog owners are more attached to their pets, score higher on extroversion, conscientiousness and agreeableness and score lower on neuroticism compared to cat owners. Such difference was not found regarding the openness trait. The focus of future research should be on exploring other personality traits and people who own animals other than cats and dogs.

Key words: attachment, personality, Five-factor model, dog owner, cat owner.

UVOD

Ljudi su oduvijek imali potrebu stvarati veze sa životinjama, a odnos ljudi i životinja predstavlja važnu sastavnicu njihovih života od davnih vremena. Još oko 12000 godine p.n.e započeo je proces domestikacije životinja, a kućni ljubimac kakvog danas poznajemo izrazito je važan za čovjeka, te smatran članom obitelji (Philips Cohen, 2002). Osim toga, on ima niz funkcionalnih uloga, čovjekov je pomagač, prijatelj i suputnik. U posljednje vrijeme sve više raste svijest ljudi o dobrobiti koju kućni ljubimci imaju na njihovo psihičko i fizičko zdravlje te dolazi do sve većeg priznanja njihove terapijske vrijednosti i razvoja kliničke terapije potpomognute životinjama (Dimitrijević, 2009). Ljudi koriste životinje na brojnim područjima svog djelovanja i rada. Kroz godine, i u različitim istraživanjima pokušala se istražiti dobrobit kućnih ljubimaca na djecu i odrasle osobe. Tako su Vizek-Vidović, Vlahović-Štetić i Bratko (1999) utvrdili da osnovnoškolska djeca koja imaju kućnog ljubimca pokazuju viši stupanj empatičnosti te su više prosocijalno orijentirana nego djeca koja nemaju kućnog ljubimca. Također, u svom su istraživanju otkrili da oni koji su privrženiji svojim kućnim ljubimcima svoju obiteljsku klimu procjenjuju značajno pozitivnijom u usporedbi s onima koji su slabije ili nikako privrženi. Pokazalo se i da pojedinci koji su kroz djetinjstvo imali kućnog ljubimca u studentskoj dobi pokazuju više empatičnosti te u budućnosti biraju pomagačka zanimanja u većoj mjeri nego oni koji nisu imali ljubimca (Vizek-Vidović, Arambašić, Keresteš, Kuterovac-Jagodić, Vlahović-Štetić, 2001). Tucker, Friedman, Tsai i Martin (1995) svojim su istraživanjem pak pokazali da provođenje vremena s kućnim ljubimcem u igri ima blagotvorni učinak na zdravlje i dužinu života osoba starije dobi. Neki autori zaključuju da vlasnici kućnih ljubimaca pokazuju manje razine usamljenosti, imaju veće samopouzdanje te su skloni više se baviti tjelesnom aktivnošću (McConnell, Brown, Shoda, Stayton i Martin, 2011). Ukratko, kućni ljubimci veliki su izvor socijalne podrške te fizičke i psihološke dobrobiti za svoje vlasnike.

Privrženost kućnim ljubimcima

Poznato je da je emocionalna dobrobit svake osobe velikim dijelom uvjetovana vezama i odnosima koji se ostvaruju i njeguju s drugima kroz cijeli život. Privrženost je važan čimbenik koji određuje kvalitetu emocionalnih veza u životu čovjeka, a prvi privrženi odnos u životu (s majkom u najranijem razdoblju) odrednica je za formiranje privrženih odnosa s drugima u budućnosti. Karakteristike svih afektivnih veza, a tako i privrženih, su: duže trajanje, emocionalna značajnost veze za osobu, specifični pojedinac te činjenica da se osobe u afektivnom odnosu trude taj odnos održati te bivaju nesigurni i nesretni kod odvajanja. Uz brojne veze koje se ostvaruju kroz život, jedna relativno zanemarena u istraživanjima je ona koja se formira između čovjeka i njegovog kućnog ljubimca. Nije posve jasno iz kojih se sve razloga ljudi odlučuju skrbiti o kućnom ljubimcu s obzirom na to da, prema navodima brojnih vlasnika, on predstavlja dodatnu brigu i opterećenje uz brojne svakodnevne obveze s kojima se čovjek susreće. Vlasnik kućnog ljubimca od svog ljubimca nema direktne koristi, niti u današnjem društvu vlada socijalna norma glede posjedovanja kućnog ljubimca (kao što je slučaj s brakom ili roditeljstvom). To je još jedan od razloga zašto je istraživanje ovog područja izrazito zanimljivo i potrebno te u današnje vrijeme sve više integrira znanstvenike.

Činjenica je da ljudi od davnina imaju potrebu formirati veze privrženosti. Razlog za to, navodi Bowlby (1969; prema Bretherton, 1992), leži u činjenici da su ljudi socijalna bića koja žive u grupi pa je svako privrženo ponašanje za njih adaptivno. Prva životinja za koju se smatra da se približila čovjeku bio je pas (Gunter, 1999). Čovjek se u početku, prema najstarijim nalazima, vezao za pripitomljenog vuka jer ga je vuk štiti od neprijatelja i tako mu omogućavao preživljavanje te mu koristio u lovu. Dakle, prvi razlog približavanju psu bio je adaptivne prirode. Pas kojeg poznajemo danas rezultat je križanja te posjeduje one osobine koje čovjeku omogućuju zbližavanje s njim i stvaranje privržene veze, što prvi psi/vukovi nisu imali. S vremenom pas za čovjeka prestaje biti samo korist i rezultat adaptivnog ponašanja, a počinje biti kućni ljubimac i prijatelj. Znanstvenici smatraju da je odnos čovjeka i kućnog ljubimca donekle nalik odnosu majke i djeteta. Dijete ima potrebu biti u blizini svoje majke jer se tako osjeća zaštićeno, ugodno i sigurno te ima veću vjerojatnost preživljavanja. Dijete je također sklono tražiti da mu objekt privrženosti bude u blizini, osobito u situacijama stresa - što se odnosi i na

pojedince u odrasloj dobi, a ne samo djecu. Postizanje te blizine, kao i njeno zadržavanje, stvara osjećaj sigurnosti i bezbrižnosti (Ombla, 2014). Slična stvar je s vlasnikom i kućnim ljubimcem (pretežito mačkom i psom), gdje je očita dvosmjernost te veze: vlasnik svom ljubimcu omogućuje preživljavanje i zadovoljavanje temeljnih bioloških potreba (Baston, 2009, prema Ombla, 2014), provodi s njim vrijeme, te i sam zahtjeva njegovu blizinu igrajući se s njim i sl. Jednom kada je formirano, privrženo ponašanje relativno je trajno i po mnogočemu jedinstveno (Weiss, 1982). Ako se vratimo na privrženost između majke i djeteta, poznato je da će dijete, kada osjeti opasnost ili prijetnju spram svog odnosa s majkom koja je objekt privrženosti, učiniti sve kako bi joj se ponovo približio i ostvario kontakt s njom. Slična situacija je i s ljubimcima; prijetnja odvajanju od objekta privrženosti kao i njegov kompletni gubitak kod vlasnika mačke ili psa izaziva osjećaj nelagode, tugu i žalovanje. Gubitkom kućnog ljubimca vlasnik zapravo gubi jednu afektivnu vezu, što predstavlja veliki izvor stresa i tuge kao i u situaciji gubitka bilo koje bliske osobe (Sable, 1995).

Ljudi su skloni stvarati tople emotivne i privržene veze sa svojim kućnim ljubimcima (posebice s psima i mačkama koji za privržene veze imaju najviše potencijala) što doprinosi njihovoj općoj dobrobiti, ali i osjećaju sigurnosti (Sable, 1995). Albert i Bulcroft (1988) navode kako je privrženost kućnom ljubimcu osobito prisutna među rastavljenim, nikad udatim/oženjenim ljudima, kao i među udovicama/udovcima, tek vjenčanim parovima i parovima sa sindromom „praznog gnijezda“, koji najčešće i posežu za takvim afektivnim vezama. S obzirom na to da su kućni ljubimci, konkretno psi i mačke kao najomiljeniji, sposobni davati i primati ljubav, mogu biti emocionalna zamjena i doprinijeti održavanju morala kada su ljudi sami ili prolaze kroz teško razdoblje u životu (Albert i Bulcroft, 1988). Isto tako, privrženiji svojim kućnim ljubimcima bit će ljudi koji su imali kućnog ljubimca kroz djetinjstvo i adolescenciju, nego oni koji su prvog ljubimca dobili u odrasloj dobi (Kidd i Kidd, 1980; prema Bagley i Gonsman, 2005), žene u odnosu na muškarce (Brown, 2002), odrasli samci u odnosu na odrasle u braku (Garrity i Stallones, 1992; prema Bagley i Gonsman, 2005), kao i stariji, neobrazovani pojedinci s nižim primanjima (Johnson, Garrity i Stallones, 1992). Ljubimci imaju važnost za ljude jer mogu pomoći osobi nadoknaditi privržene veze koje joj nedostaju u životu, ali i poboljšati kvalitetu

života i zadovoljstvo življenja proširujući količinu veza i socijalnih kontakata te stvarajući osjećaj ugodne u teškim situacijama (Sable, 1995).

S obzirom na to da postoje dokazi koji idu u prilog činjenici da ljudi ostvaruju bliske i privržene emotivne veze sa svojim kućnim ljubimcima, postavlja se pitanje kako se na tom polju razlikuju vlasnici mačaka i vlasnici pasa? Hart (1995; prema Prato – Previde, Custance, Spiezio i Sabatini, 2003) iznosi kako su psi najomiljeniji i najpopularniji kućni ljubimci jer su dio ljudskog društva duže od bilo koje druge domaće životinje. Zbog navedenog se javila pretpostavka da su ljudi više privrženi psima, prvenstveno iz razloga što su s njima u kontaktu duže vremena. Albert i Bulcroft (1988) još su poprilično davno istraživali to područje i otkrili kako su ljudi skloni kućne ljubimce smatrati članovima obitelji te im biti privrženi, i to prvenstveno psima, a poslije toga i mačkama. Autori su zaključili da ta preferencija pasa nad mačkama leži u većem iskazivanju ljubavi i privrženosti pasa svojim vlasnicima nego što to čine mačke, te općenito interakciji između psa i njegovog vlasnika koja je po mnogočemu specifična i posebna. Siegel (1990) je mjerio privrženost kućnim ljubimcima kod starijih pojedinaca i otkrio kako vlasnici pasa pokazuju najviše razine privrženosti u usporedbi s drugim kućnim ljubimcima, te kako vlasnici pasa u najvišoj mjeri govore o ljubavi i sigurnosti koju osjećaju kraj svog psa. Siegel (1990) također navodi kako psi pružaju svojim vlasnicima osjećaj neizmjernog prijateljstva i privrženosti više nego bilo koji drugi kućni ljubimac. Johnson i suradnici (1992) potvrđuju nalaz da ljudi koji preferiraju pse izražavaju više razine privrženosti svom kućnom ljubimcu, nego ljudi koji preferiraju mačke. Slični nalazi dobiveni su i u nekim drugim istraživanjima koja višu razinu privrženosti kod vlasnika pasa objašnjavaju potrebom pasa za više individualne njege i skrbi te šarolikijim interakcijama s njihovim vlasnicima koji uključuju duge šetnje ili trening (Smolković, Fajfar i Mlinarić, 2012, Valentinčić, 2003). S druge strane, Stallones, Marx, Garrity i Johnson (1988) pronalaze da se vlasnici mačaka i vlasnici pasa ne razlikuju značajno u svojoj privrženosti kućnim ljubimcima, no općenito su najprivrženiji vlasnici kućnih ljubimaca. Isti nalazi dobiveni su i u istraživanju Zasloffa (1996) šest godina poslije Siegelovova (1990) nalaza o postojanju razlike. Recentniji nalaz (Bagley i Gonsman, 2005) pak sugerira kako preferencija mačke ili psa nije u značajnoj vezi s privrženosti kućnom ljubimcu, odnosno da se vlasnici mačaka i pasa ne razlikuju značajno u stupnju privrženosti

svojim kućnim ljubimcima. S obzirom da su mačke i psi najčešći kućni ljubimci, neki upitnici konstruirani za mjerenje privrženosti najčešće odražavaju tipove interakcija koje se odvijaju s pripadnicima tih vrsta. Autori koji nisu utvrdili razlike u privrženosti među vlasnicima pasa u odnosu na vlasnike mačaka, objašnjavaju dobivene razlike u drugim istraživanjima činjenicom da se veza s kućnim ljubimcem često ispituje stavljajući naglasak na ponašanja koja se uglavnom odnose na interakciju između pasa i ljudi, poput šetnji, zajedničkih putovanja, češljanja, treniranja životinje i sl., koja nisu karakteristična za interakciju s mačkom, čime se ona zanemaruje. Osim toga, javlja se i problem ne uzimanja u obzir emocionalnih aspekata odnosa privrženosti poput ljubavi, povjerenja, odanosti i ugodnih zajedničkih aktivnosti, koji su izrazito važni za karakteriziranje odnosa ljudi s ljubimcima, osobito mačkama (Zasloff, 1996).

Osobine ličnosti i vlasništvo psa ili mačke

Ličnost se može razmatrati kao skup svih bihevioralnih i mentalnih karakteristika svojstvenih pojedincu (Colman, 2009), odnosno zbir obilježja koja opisuju donekle vremenski i situacijski dosljedne obrasce osjećanja, mišljenja i ponašanja ljudi. Postoji mnogo perspektiva iz kojih se može promatrati ličnost, a jedna od njih je *osobinski pristup ličnosti*. Fokus tog pristupa je na identificiranju i mjerenju najvažnijih dimenzija individualnih razlika među ljudima s ciljem otkrivanja nekih informacija o temeljnim osobinama ličnosti, poput njihovog ukupnog broja, prirode, podrijetla, razvoja i stabilnosti. Važan cilj ovog pristupa jest svesti veliki broj osobina po kojima se ljudi razlikuju na manji broj širih dimenzija s ujednačenim nazivljem (Larsen i Buss, 2008). Jedan od načina za identifikaciju velikog broja osobina ličnosti je *leksički pristup*. Ovaj pristup pretpostavlja da su sve bitne osobine ličnosti na neki način predstavljene u jeziku te da istraživanjem opisnih riječi možemo doći do faktora koji čine ličnost osobe. Velik broj osobina ličnosti može se svesti na manji broj temeljnih dimenzija putem *statističkog pristupa*. Iz statističkog pristupa polazi i taksonomija ličnosti McCrea i Coste (1987): *Pet-faktorski model ličnosti*. Ovaj model nalaže da se ljudi međusobno razlikuju prema pet velikih osobina ličnosti: *ekstraverziji, otvorenosti, ugodnosti, neuroticizmu i savjesnosti* koje su na nižoj razini hijerarhije opisane facetama, odnosno užim osobinama koje omogućuju detaljniji opis ličnosti. Pet velikih

osobina ličnosti prepoznaju se u svakodnevnom životu, i to tako da se *ekstravertirana* osoba može opisati kao društvena, pričljiva i asertivna, *otvorena* kao maštovita, kreativna, originalna, s umjetničkim sklonostima i otvorenosti prema novim iskustvima, *ugodna* kao ona koja nesebično pomaže, te je povjerljiva i skromna, osoba koja postiže visoke rezultate na *neuroticizmu* smatra se anksioznom, nervoznom i napetom u situacijama stresa s kojima se teško nosi, dok je *savjesna* osoba ona koja promišljeno djeluje, konformira se normama i pravilima, organizirana je i sklona postavljanju prioriteta (Larsen i Buss, 2008).

Područje ličnosti široko je i prilično istraženo područje. Kada govorimo o području istraživanja kućnih ljubimaca i osobina ličnosti njihovih vlasnika, najčešća su ona istraživanja ličnosti usmjerena na otkrivanje i uspoređivanje ličnosti osoba koje imaju i koje nemaju kućne ljubimce. U takvim istraživanjima vidljivo je postojanje razlike. Tako McConnell, Brown, Shoda, Stayton i Martin (2011) navode da su vlasnici kućnih ljubimaca u prosjeku savjesniji i ekstravertiraniji od ljudi koji nemaju kućnog ljubimca. Međutim, kada je riječ o vrsti kućnih ljubimaca, zanimljivo bi bilo utvrditi postoji li razlika u ličnosti na tom polju? S obzirom na to da su mačke i psi najčešći i omiljeni kućni ljubimci (Zaslhoff, 1996) nastojalo se istražiti razlikuju li se vlasnici mačaka i vlasnici pasa međusobno u osobinama ličnosti jer se mačke i psi, kao dvije različite vrste, uvelike razlikuju u svojim životnim navikama i potrebama, iniciranoj interakciji, stupnju aktivnosti, pa čak i osobinama ličnosti. Postavlja se pitanje određuju li osobine ličnosti neke osobe njegovu/njenu sklonost ka preferenciji mačke ili psa kao kućnog ljubimca?

Poznato je da se ljudi često znaju predstavljati kao osobe sklonije psima (engl. *dog person*) ili osobe sklonije mačkama (engl. *cat person*), sugerirajući time da njihove crte ličnosti odgovaraju ili psima ili mačkama (Woodward i Bauer, 2007). Takvo predstavljanje temeljeno je na kulturalnom vjerovanju i stereotipima da vrsta kućnog ljubimca (pas ili mačka) prema kojoj pojedinac ima jači afinitet, govori nešto i o ličnosti tog pojedinca. Tako stereotipno vjerovanje pretpostavlja da su vlasnici pasa energičniji, društveniji i skloniji pravilima, a vlasnici mačaka otvorenijih pogleda na život i povučeniji. Neka istraživanja bavila su se identifikacijom karakteristika ljudi koji preferiraju mačke i ljudi koji preferiraju pse. Jedno od tih istraživanja već je prije

tridesetak godina otkrilo da ekstraverzija predviđa preferenciju pasa više nego mačaka na uzorku muškaraca (Edelson i Lester, 1983). Druga studija pokazala je da vlasnici mačaka postižu viši rezultat na osobini neuroticizma nego vlasnici pasa, no ne razlikuju se u osobini ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti (Gosling i Bonnenburg, 1998). Woodward i Bauer (2007) došli su do zaključka da ljudi koji su manje hostilni i submisivni predstavljaju psa kao svoju idealnu životinju. S druge strane, godinama ranije otkriveno je da visoka agresivnost kod muškaraca predviđa preferenciju pasa, a niska kod žena preferenciju i mačaka i pasa (Kidd i Kidd, 1980; prema Gosling, Sandy i Potter, 2010). Postoje i ona istraživanja koja uopće nisu uspjela pronaći razlike u ličnosti vlasnika mačaka i vlasnika pasa. Johnson i Rule (1991) nisu pronašli nikakve razlike u ekstraverziji i neuroticizmu između ljubitelja mačaka i ljubitelja pasa. Također, nekoliko godina kasnije nije pronađena razlika ni u stupnju samoprihvatanja, maskuliniteta, femininosti, samostalnosti i dominacije (Perrine i Osborne, 1998). Novije istraživanje na ovom području ipak sugerira postojanje neke razlike između vlasnika mačaka i vlasnika pasa. Gosling i suradnici (2010) utvrdili su BFI upitničkom mjerom da osobe, koje su se unaprijed izjasnile kao ljubitelji pasa, postižu više rezultate na skalama ekstraverzije, ugodnosti i savjesnosti, a niže na skali neuroticizma i otvorenosti nego ljubitelji mačaka. Što se tiče istraživanja ove teme u Hrvatskoj, Gavranović (2014) je provela istraživanje na 437 sudionika koji su ujedno bili ljubitelji pasa i ljubitelji mačaka, također BFI upitničkom mjerom. Gotovo svi sudionici u tom istraživanju pokazali su sklonost prema životinjama ($N=376$), a utvrđene su i razlike između ljubitelja mačaka i ljubitelja pasa s obzirom na osobine Pet-faktorskog modela ličnosti. Ljubitelji pasa procijenili su se u prosjeku ekstravertiranijima i otvorenijima od ljubitelja mačaka. Također, utvrđeno je da su muškarci ljubitelji pasa veći ekstraverti, otvoreniji i savjesniji od muškaraca ljubitelja mačaka.

Očito je da su se autori kroz vrijeme nastojali baviti ličnošću osoba koje preferiraju različite kućne ljubimce, no pritom su koristili vrlo različitu metodologiju, brojčano i strukturno različite uzorke, ali i različite upitničke mjere ličnosti, što je dovodilo i do različitih rezultata. Gosling i suradnici (2010) i Gavranović (2014) su koristeći istu upitničku mjeru ličnosti došli do već spomenutih saznanja. Kako bismo proširili trenutno znanje o strukturi ličnosti ljubitelja pasa ili mačaka, odlučili smo provesti ovo istraživanje. Naime, navedena istraživanja bavila su se ispitivanjem

ličnosti osoba koje preferiraju određenu vrstu životinje. Kako bi se ovim istraživanjem napravio iskorak i došlo do novih saznanja, nastojala se istražiti veza *vlasništva mačaka* i *vlasništva pasa* (jer su to najčešći kućni ljubimci) s osobinama ličnosti. Dok je preferencija odraz stava, vlasništvo je odraz nečijeg ponašanja, pa bi rezultat u tom slučaju omogućio i usporedbu osobina ličnosti osoba koje preferiraju mačke ili pse i osoba koje ih posjeduju. Kao što je već poznato, osobine ličnosti su relativno stabilne dispozicije koje su dijelom nasljedne te rezultiraju relativno konzistentnim ponašanjem kroz vrijeme i različite situacije. Osobe s određenim profilom ličnosti tako imaju tendenciju ponašati se na određeni način. Primjerice, ekstravertiranija osoba bit će sklonija izlaziti i družiti se s drugim ljudima u većem intenzitetu nego introvertirana osoba. Isto tako, određene vrste kućnih ljubimaca imaju relativno trajne zahtjeve za održavanjem koji uključuju redovitu šetnju, češljanje, šišanje, te različite oblike socijalizacije i interakcije s vlasnikom. Stoga je za očekivati da će osoba određenog profila ličnosti birati u vlasništvo onog kućnog ljubimca koji će biti više usklađen s njenim dispozicijama za ponašanje. Na primjer, visoko ekstravertirana osoba bit će sklonija u svoje vlasništvo uzeti psa kojeg mora redovito izvoditi u šetnju i socijalizirati, čime će njegovati svoju potrebu za društvenošću, interakcijom i aktivnošću u društvu. Povezano s tim, možemo pretpostaviti da će ekstravertiranija osoba biti i više privržena tom tipu životinje, odnosno psu. Tim mehanizmom možemo pokušati objasniti vezu privrženosti i osobina ličnosti. Naime, moguće je da osoba s više izraženim osobinama ekstraverzije, ugodnosti i savjesnosti vjerojatnije izabere psa kao kućnog ljubimca i posljedično mu bude više privržena, jer on odgovara njenom profilu ličnosti. Stvari se mogu sagledati i iz drugog kuta te reći da osoba koja je otvorena ka iskustvima, kreativna i maštovita, izraženog neuroticizma te voli putovati i upoznavati nove stvari, radije bira mačku za kućnog ljubimca. Mačka je životinja koja je neovisna i ne zahtjeva toliku posvećenost i vrijeme kao pas, pa se očekuje da će joj osoba ovog opisa biti više privržena nego psu – jer bolje odgovara njenom profilu ličnosti.

Važnost istraživanja ovog područja leži upravo u njegovoj praktičnoj vrijednosti. Poznavanjem tipičnih profila ličnosti vlasnika mačaka i vlasnika pasa, koje se nastoje utvrditi ovim istraživanjem, te poznavanjem i utvrđivanjem profila ličnosti neke osobe, mogli bismo lako odrediti koji kućni ljubimac odgovara toj specifičnoj osobi. S obzirom da je taj tip životinje u skladu s dispozicijama za ponašanje tog pojedinca, možemo

zaključiti da će mu s vremenom postati lakše i intenzivnije privržen. Iako se navedeno smatra važnim za kvalitetan odabir kućnog ljubimca općenito, osobito je koristan u tzv. terapiji potpomognutoj životinjama koja je relativno nov, ali učinkovit i koristan oblik terapijskih postupaka i aktivnosti. Provodi se, dakle, uz pomoć kućnih ljubimaca koji zauzimaju posebno mjesto u odnosima s ljudima. Rezultati pokazuju da ovakve terapije imaju mnogobrojne pozitivne psihološke, emocionalne, fiziološke i tjelesne efekte na ljude (Papić, 2016). Kao što je ranije spomenuto, osobi određenog profila ličnosti odgovarat će određena vrsta kućnog ljubimca ili terapijske životinje s kojom će lakše ostvarivati bliske emocionalne veze, rezultat čega je povećavana dobrobit za pojedinca u terapiji te brži i lakši oporavak. Jača privrženost određenoj vrsti kućnog ljubimca, u ovom slučaju mački ili psu, može sugerirati i jaču terapijsku vrijednost određene životinje za određenog pojedinca.

Zaključno, s obzirom na pomanjkanje istraživanja u Hrvatskoj kada je riječ o istraživanju vlasnika kućnih ljubimaca na bihevioralnoj razini, konkretno vlasnika mačaka i pasa, cilj ovog istraživanja bio je otkriti kako se vlasnici mačaka i vlasnici pasa međusobno razlikuju u stupnju privrženosti svom ljubimcu, te u osobinama ličnosti Pet-faktorskog modela. Upravo zbog mogućnosti praktične primjene ovih spoznaja, smatramo da ovo istraživanje predstavlja koristan i vrijedan doprinos i dalje nepotpunom korpusu znanja u ovom području.

CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja bio je istražiti razlike u privrženosti i osobinama ličnosti Pet-faktorskog modela s obzirom na posjedovanje mačke ili psa kao kućnog ljubimca. Formulirana su dva istraživačka problema:

- 1) Ispitati razlike u stupnju privrženosti kućnom ljubimcu između vlasnika mačaka i vlasnika pasa.
- 2) Ispitati razlike u osobinama Pet-faktorskog modela ličnosti s obzirom na posjedovanje mačke ili psa kao kućnog ljubimca.

S obzirom na navedene probleme formulirane su i dvije hipoteze:

- 1) Budući da su prethodna istraživanja pokazala kako se razina privrženosti značajno mijenja s obzirom na vrstu životinje i da su ljudi najsnažnije privrženi psima, očekujemo da postoji statistički značajna razlika u privrženosti mačkama i psima u smjeru da će vlasnici pasa biti više privrženi svojim kućnim ljubimcima nego vlasnici mačaka.
- 2) Na temelju prethodnih istraživanja glede osobina ličnosti vlasnika mačaka i pasa, očekujemo da će vlasnici pasa postići viši rezultat na osobinama ekstraverzije, ugodnosti i savjesnosti te niži rezultat na osobinama neuroticizma i otvorenosti od vlasnika mačaka.

METODOLOGIJA

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 1426 sudionika, od čega 1200 (84.2%) žena i 226 (15.8%) muškarca. Dobni raspon sudionika kretao se od 18 do 74 godina, a prosjek dobi bio je 31.69 ($SD = 11.28$). Ostale specifičnosti uzorka prikazane su u Tablici 1.

Tablica 1

Struktura uzorka prema sociodemografskim podacima sudionika, izraženo u postocima (N=1426)

Završeni stupanj obrazovanja	Udati/oženjeni	Roditeljstvo	Kućni ljubimac	Boravak ljubimca u kući	Skrb o ljubimcu
Osnovna škola	Da	Da	Mačka/e	Da	Samostalna
1.5	29.3	27.8	25.8	89.8	45.4
Srednja škola	Ne	Ne	Pas/psi	Ne	Uz pomoć drugih
48.4	70.7	72.2	74.2	10.2	50.1
Viša škola/prediplomski studij					Bez skrbi
24.4					4.5
Visoka škola/diplomski studij i više					
25.7					

Mjerni instrumenti

Upitnik općih podataka u elektroničkom obliku sadržavao je pitanja o spolu, dobi, stupnju obrazovanja, bračnom statusu, broju djece, vrsti kućnog ljubimca, broju kućnih ljubimaca, dobi mačke ili psa, boravi li pas/mačka u kući, te o tome tko je primarni skrbnik psa/mačke.

Prevedena i adaptirana verzija *Lexington Attachment to Pets Scale* (Johnson i suradnici, 1992; hrvatski prijevod - Levačić, 2009) u elektroničkom obliku. Ova skala mjeri intenzitet privrženosti ljubimcu, a sastoji se od ukupno 23 čestice koje opisuju aktivnosti, stavove i osjećaje vlasnika u odnosu s njihovim ljubimcima. Čestice se smatraju indikativnima za procjenu privrženosti čovjeka životinji. Skala je prvi put primjenjena na hrvatskom uzorku od 144 sudionika, gdje je pokazala jednofaktorsku strukturu te visoku Cronbach alpha pouzdanost od .95 (Levačić, 2009). U ovom istraživanju Cronbach alpha iznosi .93, a skala također pokazuje jednofaktorsku strukturu¹. Sudionik daje svoj odgovor na skali Likertovog tipa s pet uporišnih točaka

(od 1 – „uopće se ne slažem“ do 5 – „u potpunosti se slažem“), a od njega se uputom traži da razmisli o odnosu kojeg trenutno ima sa svojim kućnim ljubimcem. Odgovori na čestice ove skale izražavaju generalnu afektivnu orijentaciju prema životinji, odnosno kućnom ljubimcu koja se može nazvati “općom privrženosti” (engl. *general attachment*). Ukupni rezultat formira se kao jednostavna linearna kombinacija procjena na pojedinim česticama pri čemu se čestice pod rednim brojem 8. i 21. obrnuto boduju (veći rezultat ukazuje na snažniju privrženost u smislu stupnja afektivne povezanosti). Primjer čestice je „*Moj ljubimac i ja smo vrlo bliski*“.

BFI (engl. *The Big Five Inventory*, Benet Martinez i John, 1998) u elektroničkom obliku. Osobine ličnosti mjerene ovim upitnikom odgovaraju osobinama Pet-faktorskog modela ličnosti: neuroticizam, ekstraverzija, otvorenost, ugodnost i savjesnost, no ne pruža informacije o pojedinim facetama. Sastoji se od 44 tvrdnje uz koje sudionici imaju zadatak izraziti svoj stupanj slaganja na skali Likertovog tipa s pet uporišnih točaka (od 1 – „uopće se ne slažem“ do 5 - „u potpunosti se slažem“). Primjer čestice za ovaj upitnik za skalu neuroticizma je „*Sebe vidim kao osobu koja je jako zabrinuta*“. Pouzdanosti skala osobina ličnosti u ovom upitniku redovito su zadovoljavajuće u svijetu (npr. Benet-Martinez i John, 1998) i Hrvatskoj (Gavranović, 2014) te iznose $>.75$. U našem uzorku Cronbach alpha iznosi .85, .81, .83, .75, .84. redom za neuroticizam, ekstraverziju, otvorenost, ugodnost i savjesnost.

Postupak

Istraživanje je provedeno u razdoblju od mjesec dana u srpnju 2016. godine primjenom elektroničkih verzija upitnika izrađenih na internetskoj stranici pomoću alata za izradu anketa (<https://www.surveymonkey.com/>). Sudionici su prikupljeni putem društvene mreže Facebook (objavljuvanjem linka na vlastitom profilu te sudionicima specijaliziranih grupa „Zakaj volim mice“, „Zakaj volim pese“, „Happy Company Kennel“, te unutar nespecijalizirane grupe „Psihologijom do posla“ s ciljem prikupljanja

¹ Zbog ograničenog opsega diplomskog rada i činjenice da je ova skala već korištena na hrvatskom uzorku te je pokazala jednofaktorsku strukturu, ovdje navodimo samo osnovne indikatore faktorske analize dobivene na našem uzorku. Korištenjem metode glavnih komponenti, četiri komponente imaju vrijednost karakterističnog korijena veću od jedan, ali na temelju niza indikatora smatramo da je optimalno jednofaktorsko rješenje. Prva komponente ima vrijednost karakterističnog korijena 9.63 (sljedeće: 1.60; 1.20; 1.04), objašnjava 41.86% varijance (sljedeće: 6.94%, 5.21%, 4.54%), Scree plot ukazuje na jasan oštar pad nakon prve komponente, te sve 23 čestice imaju zasićenja na prvom faktoru $>.38$.

što većeg broja sudionika i heterogenijeg uzorka) kao i putem elektroničke pošte metodom „snježne grude“. Sudionici su bili zamoljeni da klikom na poveznicu uđu u internetski upitnik te ga ispune ukoliko posjeduju mačku ili psa te ga proslijede dalje. Na početku internetske stranice s upitnicima stajala je uvodna uputa u kojoj se sudionike nastojalo upoznati sa svrhom istraživanja, informacijom o anonimnosti te adresama elektroničke pošte na koju se moguće obratiti s pitanjima i komentarima o istraživanju. Sudionici su zamoljeni za iskreno odgovaranje kao i odgovaranje na sva pitanja u upitnicima. Upitnici su se nalazili odvojeno, svaki na svojoj stranici na kraju kojih je stajala zahvala za sudjelovanje. Vrijeme predviđeno za ispunjavanje upitnika procijenjeno je na 7-10 minuta.

REZULTATI

Preliminarne analize

Kako bismo provjerili opravdanost planiranog korištenja parametrijskih statističkih postupaka na podacima dobivenim u ovom istraživanju, proveden je test normaliteta distribucija rezultata, odnosno Kolmogorov-Smirnovljev test. Tim testom nastojalo se provjeriti odstupanje distribucija rezultata od normalne distribucije na *Adaptiranoj Lexington skali privrženosti kućnim ljubimcima* te skalama *BFI-a*. Ove analize provedene su i zasebno na podacima dobivenim na poduzorcima vlasnika mačaka i vlasnika pasa. U Tablici 2 prikazani su rezultati navedenog testa kao i deskriptivni podaci za korištene skale.²

Rezultati Kolmogorov-Smirnovljeva testa ukazuju na zaključak da distribucije rezultata na *Adaptiranoj skali privrženosti kućnom ljubimcu*, kao i na svim skalama ličnosti *BFI upitnika* odstupaju od normalne distribucije ukoliko se u obzir uzme cijeli uzorak. Na poduzorcima vlasnika mačaka i vlasnika pasa situacija je ista, s iznimkom skale otvorenosti na poduzorku vlasnika mačaka gdje distribucija ne odstupa značajno od normalne. Daljnja analiza indikatora asimetričnosti (engl. *skewness*) i spljoštenosti (engl. *kurtosis*) na ukupnom uzorku te poduzorku vlasnika mačaka i vlasnika pasa zasebno, pokazuje kako su odstupanja od normalne distribucije vrlo mala, s obzirom da su sve vrijednosti manje od 1. Sve distribucije u ovom uzorku naginju ka platičurtničnoj distribuciji, a većina ka negativnoj asimetričnosti (osim neuroticizma na cijelom uzorku i poduzorcima te ugodnosti na poduzorku vlasnika mačaka). Unatoč gotovo svim značajnim vrijednostima Kolmogorov-Smirnovljevog testa, uvidom u navedene vrijednosti indikatora asimetričnosti te grafičke prikaze distribucija (vidi Prilog B), može se zaključiti kako niti jedna od distribucija ne ukazuje na ozbiljno odstupanje od normalne distribucije. Kako je Kolmogorov-Smirnovljev test osjetljiv na velike uzorke (Ghasemi i Zahediasl, 2012) te kako analiza spljoštenosti i asimetričnosti nije ukazala na velika odstupanja od normalne distribucije, baš kao ni grafički prikazi, odlučeno je u korist korištenja parametrijskih statističkih postupaka u daljnjoj obradi. Aron i Aron (1994) sugeriraju da korištenje standardnih statističkih postupaka, koji zahtijevaju

² Korelacijska matrica privrženosti i osobina ličnosti dostupna je u Prilogu A.

normalnost distribucije, ne daje iskrivljene podatke ako uvjeti za parametrijsku statistiku nisu izrazito narušeni.

Tablica 2

Deskriptivni podaci, rezultati testa normaliteta distribucije za Lexington skalu privrženosti kućnim ljubimcima te skale ličnosti u upitniku BFI, s obzirom na vlasništvo mačke ili psa

Skala	Sudionici	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	z_{k-s}	p_{k-s}	skewnes s	kurtosi s
Privrženost	Mačka	368	88.22	12.31	1.56	.02	-.64	.02
	Pas	1058	93.82	10.00	3.24	.000	-.91	.53
	Ukupno	1426	92.37	10.92	3.78	.000	-.89	.53
Ekstraverzija	Mačka	340	27.50	5.30	1.61	.01	-.35	.10
	Pas	988	29.59	5.11	2.43	.000	-.39	-.21
	Ukupno	1328	29.06	5.24	2.91	.000	-.39	-.11
Otvorenost	Mačka	340	37.73	5.74	1.32	.06	-.31	-.20
	Pas	988	37.71	5.91	1.53	.02	-.24	-.23
	Ukupno	1328	37.71	5.87	1.99	.001	-.25	-.23
Ugodnost	Mačka	340	32.39	4.69	1.05	.02	.00	-.11
	Pas	988	33.20	5.15	1.69	.01	-.24	.02
	Ukupno	1328	32.99	5.05	1.74	.01	-.17	-.02
Neuroticizam	Mačka	340	22.49	5.89	1.67	.01	.47	-.28
	Pas	988	20.77	5.68	2.19	.000	.31	-.28
	Ukupno	1328	21.21	5.78	2.58	.000	.36	-.22
Savjesnost	Mačka	340	31.59	5.54	0.98	.03	-.16	-.00
	Pas	988	33.23	5.59	1.76	.004	-.28	-.19
	Ukupno	1328	32.81	5.62	2.01	.001	-.24	-.17

Legenda: *M* - aritmetička sredina; *SD* - standardna devijacija; z_{k-s} - Kolmogorov-Smirnovljeva *z*-vrijednost; p_{k-s} - razina statističke značajnosti za rezultate Kolmogorov-Smirnovljeva testa; skewness - pokazatelj asimetričnosti distribucije; kurtosis - pokazatelj spljoštenosti distribucije.

Razlike u privrženosti kućnom ljubimcu i osobinama ličnosti

S ciljem odgovaranja na prvi istraživački problem, izračunati su prosječni rezultati i standardne devijacije rezultata ispitanika na *Adaptiranoj Lexington skali privrženosti kućnim ljubimcima*, te je proveden *t*-test za nezavisne uzorke pri testiranju razlika u privrženosti između vlasnika mačaka i vlasnika pasa (vidi *Tablica 3*).

Tablica 3

Deskriptivni podaci, rezultati *t*-testa i veličine učinka dobivene na Lexington skali privrženosti kućnom ljubimcu s obzirom vlasništvo psa ili mačke

Vrsta životinje	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p_t</i>	<i>d</i>
Mačka	368	88.22	12.31	-7.87	.001	.50
Pas	1058	93.82	10.00			

Legenda: *N* - broj sudionika u pojedinoj skupini; *M* - aritmetička sredina; *SD* - standardna devijacija; *t* - rezultat *t*- testa; *p_t* - razina statističke značajnosti rezultata *t*-testa; *d* - Cohenov *d*-indeks.

S obzirom na teoretski raspon skale od 23 do 115, iz aritmetičkih sredina vidljivo je da sudionici u ovom ispitivanju postižu rezultat veći od teoretske srednje vrijednosti na ovoj skali ($M = 92.37$). Vlasnici mačaka postižu u prosjeku nešto niži rezultat ($M = 88.22$) nego vlasnici pasa ($M = 93.82$).

Nakon provedbe *t*-testa za nezavisne uzorke, postalo je vidljivo da je ta razlika između vlasnika mačaka i pasa statistički značajna ($p < .001$), i to u smjeru da su vlasnici pasa statistički značajno privrženiji svojim ljubimcima nego vlasnici mačaka, čime je potvrđena prva hipoteza. Za utvrđivanje veličine tih razlika korišten je Cohenov *d*-indeks, također vidljiv u Tablici 3, koji sugerira srednju veličinu učinka od .50 (Cohen, 1992). Ovaj podatak nam govori da je prosječni rezultat vlasnika pasa za pola standardne devijacije veći od prosječnog rezultata vlasnika mačaka.

U svrhu testiranja druge hipoteze i odgovaranja na drugi istraživački problem, ponovo je provedena analiza korištenjem *t*-testa za nezavisne uzorke, ali u ovom slučaju kako bi se testirala razlika između vlasnika mačaka i vlasnika pasa u osobinama ličnosti.

Da bi se utvrdila veličina tih razlika, točnije veličina učinka, ponovo je korišten Cohenov *d*-indeks. Osim rezultata *t*-testa i Cohenovog *d*-indeksa, u Tablici 4 navedene su i aritmetičke sredine i standardne devijacije rezultata za svaku skalu upitnika *BFI*.

Tablica 4

Deskriptivni podaci, rezultati *t*-testa i veličine učinka dobivene na skalama ličnosti u upitniku *BFI* s obzirom na vlasništvo psa ili mačke

Skala	Vrsta životinje	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p_t</i>	<i>d</i>
Ekstraverzija	Mačka	340	27.50	5.30	-6.46	.001	.40
	Pas	988	29.59	5.11			
Otvorenost	Mačka	340	37.73	5.74	.05	.96	.00
	Pas	988	37.71	5.91			
Ugodnost	Mačka	340	32.39	4.69	-2.67	.01	.15
	Pas	988	33.20	5.15			
Neuroticizam	Mačka	340	22.49	5.89	4.77	.001	.30
	Pas	988	20.77	5.68			
Savjesnost	Mačka	340	31.59	5.54	-4.67	.001	.29
	Pas	988	33.23	5.59			

Legenda: *N* – broj sudionika u pojedinoj skupini; *M* - aritmetička sredina; *SD* - standardna devijacija; *t* - rezultat *t*- testa; *p_t*- razina statističke značajnosti rezultata *t*-testa; *d* - Cohenov *d*-indeks.

Poduzorci vlasnika mačaka i vlasnika pasa u ovom se istraživanju međusobno razlikuju u stupnju izraženosti određenih osobina ličnosti. Pokazalo se kako se vlasnici mačaka i vlasnici pasa statistički značajno razlikuju u osobini ekstraverzije, ugodnosti, neuroticizma te savjesnosti u smjeru da su vlasnici pasa više ekstravertirani, ugodni i savjesni, a vlasnici mačaka više neurotični. Nije utvrđena statistički značajna razlika između vlasnika mačaka i vlasnika pasa kada je riječ o osobini otvorenosti. Veličine učinka kreću se od nulnih (otvorenost) do malih (ugodnost, savjesnost, neuroticizam, ekstraverzija) (Cohen, 1992).

RASPRAVA

Istraživanja pokazuju da dobrobit svake osobe uvelike ovisi o odnosima koje razvija kroz svoj život. Ljudi imaju potrebu ostvarivati čvrste privržene veze, ali i površne socijalne kontakte kroz cijeli svoj život (Sable, 1995). Kućni ljubimci sposobni su zadovoljiti tu čovjekovu potrebu i omogućujući mu da stupi s njima u bliski i dugotrajni afektivni odnos. Da je odnos između vlasnika i ljubimca sličan bilo kojem drugom privrženom odnosu potvrđuje i činjenica da uslijed smrti ljubimca ljudi pokazuju tipične karakteristike tugovanja poput plakanja, tuge i usamljenosti (Carmack, 1985; prema Wrobel i Dye, 2003). Istraživanje privrženosti kućnim ljubimcima značajno je za kliničku praksu jer otvara vrata jednom novom i nepoznatom području djelovanja koje bi najznačajnije bilo za one koji su svojim kućnim ljubimcima snažno privrženi (Levačić, 2008). Zbog navedenog, ovim istraživanjem željelo se doprinijeti istraživanju privrženosti životinjama u Hrvatskoj. Cilj istraživanja stoga je bio ispitati postoje li razlike u privrženosti kućnom ljubimcu s obzirom na vrstu kućnog ljubimca (psa ili mačku) koju osoba posjeduje, ali i otkriti kako se vlasnici mačaka i pasa međusobno razlikuju u osobinama ličnosti.

Dakle, osim privrženosti, u ovom radu naglasak je stavljen i na osobine ličnosti vlasnika mačaka i vlasnika pasa. Mnogi se ljudi smatraju osobom za mačke (engl. *cat person*) ili osobom za pse (engl. *dog person*), te postoji široko rasprostranjeno mišljenje da se ova dva tipa ljudi međusobno razlikuju u svojoj ličnosti (Woodward i Bauer, 2007). Ličnost osobe mogla bi utjecati na preferenciju za mačke ili pse, a obrazloženje leži u činjenici da te životinje imaju različite ponašajne stilove koji mogu biti različito usklađeni s osobinama različitih tipova ljudi. S obzirom na značajnu ulogu kućnih ljubimaca danas, poznavanje načina na koji se osobne karakteristike ljudi vežu za vlasništvo određene životinje može osvijetliti prirodu veze između kućnih ljubimaca i njihovih vlasnika. Kada bismo znali koje to karakteristike podupiru koju preferenciju, mogli bismo bolje shvatiti kompleksnu vezu između ljudi i njihovih ljubimaca.

U navedene smo svrhe formulirali dvije hipoteze, čija je provjera rezultirala zanimljivim nalazima. Privrženost kućnim ljubimcima ima veliki utjecaj na čovjekovo psihičko i fizičko zdravlje. Istraživanja pokazuju da već i samo posjedovanje mačke ili

psa povećava osjećaj važnosti, socijalne kompetencije i samopoštovanja, što se može povećavati povećanjem stupnja privrženosti (npr. McConnell i sur., 2011). Djeca su tako od najmlađe dobi sposobna ostvarivati bliske privržene veze sa svojim ljubimcem - posebnim prijateljem (Melson, 1991) kao izvorom užitka, zabave, fizičke sigurnosti i zaštite. Ljudi su općenito skloni svoje ljubimce doživljavati kao empatične i pažljive slušatelje, a privržena veza ljubimca i vlasnika može ponekad biti zamjena za neke druge socijalne veze koje se ostvaruju tijekom života (Van Houtte i Jarvis, 1995). Takve bliske i privržene veze, kako Vizek-Vidović i suradnici (1999) sugeriraju, najlakše se ostvaruju s mačkama i psima u usporedbi s drugim životinjama iz jednostavnog razloga: čovjek s njima najlakše ostvaruje komunikaciju i interakciju (primjerice kroz igru, što se ne može ostvariti s ribom ili kanarincem). Na temelju navedenog nalaza, odlučeno je da sudionici ovog istraživanja budu samo vlasnici mačaka i vlasnici pasa kao dvije skupine dokazano najviše privržene svojim kućnim ljubimcima. Sa željom ispitivanja razlike u privrženosti između te dvije ciljne skupine, formulirana je hipoteza da će vlasnici pasa biti više privrženi svom kućnom ljubimcu od vlasnika mačaka.

Na osnovi deskriptivnih rezultata *na Adaptiranoj Lexington skali privrženosti kućnim ljubimcima* dobivenih u ovom istraživanju, vidljivo je da sudionici općenito pokazuju tendenciju visoke privrženosti svojim kućnim ljubimcima (i mačkama i psima), što je bilo i očekivano s obzirom na ranije nalaze (npr. Vizek-Vidović i suradnici, 1999). Iako na temelju rezultata ovog istraživanja generalno možemo zaključiti kako su vlasnici kućnih ljubimaca visoko privrženi svojim kućnim ljubimcima, nešto veći stupanj privrženosti iskazali su vlasnici pasa u odnosu na vlasnike mačaka. Kako bismo otkrili je li iskazana razlika značajna, testirali smo razlike među njima primjenom *t*-testa za nezavisne uzorke. Vlasnici pasa procijenili su se statistički značajno privrženijima svojim kućnim ljubimcima u odnosu na vlasnike mačaka, čime je potvrđena prva hipoteza ovog istraživanja. I autori nekih drugih istraživanja dobili su slične nalaze (npr. Smolković i sur., 2012; Winefield, Black i Chur-Hansen, 2008) sugerirajući veću privrženost ljudi psima u usporedbi s mačkama. Ipak, postoje i istraživanja koja navedenu razliku nisu dobila (Zasloff, 1996; Bagley i Gonsman, 2005).

Iako je spomenuta razlika među aritmetičkim sredinama statistički značajna, razlika u apsolutnim vrijednostima relativno je mala (iznosi oko 5 jedinica), što ne smije biti zanemareno. Korišteni uzorak poprilično je velik i sastoji se od 1426 sudionika, od kojih je samo 368 vlasnika mačaka, što je potencijalno još jedan razlog za dobivanje navedene razlike s obzirom na osjetljivost *t*-testa na velike i brojčano nejednake uzorke. Međutim, Cohenov *d*-indeks u ovom istraživanju iznosi .50 te daje snagu zaključku o postojanju razlike u privrženosti budući da tu razliku možemo smatrati umjereno velikom (Cohen, 1992). Također, u ovom istraživanju korištena je adaptirana verzija *Lexington skale privrženosti kućnom ljubimcu* (tzv. *LAPS*), koja isključuje čestice koje svojim sadržajem potiču značajne razlike u privrženosti između vlasnika mačaka i vlasnika pasa (Johnson i suradnici, 1992). Kod nekih istraživanja privrženosti mačkama i psima čestice u skalama više opisuju interakciju koju čovjek ostvaruje s psom, a ne s mačkom. Na taj način dobiva se značajna razlika u privrženosti koja ide u prilog psima, ali ona ne sugerira postojeću razliku u populaciji, već pristranost u mjerenju (Zasloff, 1996) s obzirom na to da mačke sa svojim vlasnicima razvijaju potpuno drugačiju vezu nego psi (Bradshaw, 2013). Korištenjem navedene skale u ovom istraživanju, vjerojatnost da je dobivena razlika metodološki artefakt, uvelike je smanjena.

Veći stupanj privrženosti psima u ovom istraživanju, uz svjesnost o navedenim nedostacima, može se pokušati objasniti i gore navedenom činjenicom da se način interakcije s mačkom i psom, kao i oblik ostvarene veze, razlikuju. Još davne 1958. godine Harry Harlow dokazuje da je jedan od najvažnijih elemenata privrženog odnosa dodir (prema McLeod, 2009). Kako se to odnosi na majku i dijete, ljubavne partnere ili prijatelje, tako se čini mogućim i u odnosu vlasnika i njihovih ljubimaca. Pretpostavka je da vlasnici pasa imaju više prilika provoditi vrijeme sa svojim ljubimcem, kao i dodirivati ga. Psu je potrebno više individualne njege (Valentinčić, 2005) koja se može ticati kupanja, češljanja ili šišanja. Isto tako, dok pas iziskuje vlasnikovo vrijeme za druženje, igru, odlaske u šetnje, trening, socijalizaciju i slično, mačka je više izdvojena životinja koja ima manje zahtijeva, a samim time čovjeku predstavlja manji osjećaj obveze. Poznato je i da su psi osjetljiviji na čovjekove neverbalne znakove nego mačke (Hare i Tomasello, 2005) te sudjeluju, osim u privatnom, i u njegovom radnom životu. Pomažu u istraživanjima i spašavanjima različitih vrsta u policijskim poslovima te su obučavani biti vodiči slijepih (Wells, 2009). Mačke su manje socijalne životinje te

zahtijevaju manje pažnje i brige od strane svojih vlasnika (Gray, Volsche, Garcia i Fisher, 2015; Bradshaw, 2013). Drugim riječima, one su manje zahtjevne i socijalne nego psi, što može rezultirati i manjim stupnjem privrženosti vlasnika tom tipu životinje.

Drugi problem kojim smo se bavili ovim istraživanjem uključivao je ispitivanje razlika u osobinama Pet-faktorskog modela ličnosti s obzirom na posjedovanje mačke ili psa kao kućnog ljubimca. Prošla istraživanja koja su se bavila ovom temom fokus su stavljala na preferenciju određene životinje (Gavranović, 2014; Gosling i sur. 2010), bez osobnog vlasništva životinje kao kućnog ljubimca. U ovom istraživanju sudjelovali su zato samo *vlasnici* mačaka i *vlasnici* pasa za koje se pretpostavlja da preferiraju životinju čiji su vlasnici, s ciljem istraživanja ovog problema na bihevioralnoj razini.

Pretpostavili smo tako da će vlasnici pasa biti više ekstravertirani, više ugodni i više savjesni, dok će vlasnici mačaka biti više otvoreni i nalaziti se više na osobini neuroticizma. Deskriptivni podaci sugeriraju postojanje razlika između vlasnika mačaka i pasa na pojedinim osobinama ličnosti, ali negdje su te razlike više, a negdje manje izražene (npr. ekstraverzija više, a otvorenost manje). Rezultati *t*-testova ukazuju da se vlasnici pasa procjenjuju statistički značajno ekstravertiranijima, ugodnijima i savjesnijima, a vlasnici mačaka više neurotičnima. Iako očekivana, na dimenziji otvorenosti nije pronađena statistički značajna razlika u samoprocjenama vlasnika mačaka i pasa, čime druga hipoteza nije potvrđena. Gosling i suradnici (2010) navode gotovo iste rezultate uz iznimku dimenzije otvorenosti, koja se pokazala značajnom u korist ljubitelja mačaka. Starija istraživanja također potvrđuju dobiveno pokazujući da su ljubitelji pasa (tzv. „*dog people*“) veći ekstraverti (Edelson i Lester, 1983), manje neurotični i otvoreni, te više savjesni i ugodni nego ljubitelji mačaka („*cat people*“) (Gosling i Bonnenburg, 1998) od čega u skladu s ovim istraživanjem ponovo nije samo nalaz o otvorenosti. Cohenovi *d*-indeksi za statistički značajne razlike kreću se od .15 do .40, što možemo smatrati malim razlikama (Cohen, 1992).

S obzirom da istraživanje nije u potpunosti potvrdilo nalaze recentnijeg istraživanja Goslinga i suradnika (2010), kao ni one starijih (Edelson i Lester, 1983; Gosling i Bonnenburg, 1998) buduća istraživanja trebala bi se fokusirati na primjenu upitničkih mjera osobina Pet-faktorskog modela koje bi omogućavale i izračun rezultata

na razini faceta. Ipak, s obzirom na to da je u ovom istraživanju fokus stavljen na vlasništvo pasa i mačaka, a ne samo preferenciju, trenutne rezultate možemo smatrati dobrom procjenom razlika u osobinama ličnosti vlasnika mačaka i vlasnika pasa.

Naposljetku, važno je navesti praktične implikacije rezultata ovog istraživanja. Prvenstveno treba ponoviti kako je područje istraživanja kućnih ljubimaca relativno neistraženo područje u Hrvatskoj. Privrženost kućnom ljubimcu tek odnedavno postaje interesom istraživača koji otkrivaju kako je moguće da kućni ljubimci, osobito mačke i psi, pruže potencijal za razvoj emocionalne veze koja doprinosi općoj dobrobiti i osjećaju sigurnosti (Levačić, 2008). Ljudi su sposobni nadoknaditi manjak privrženih veza u svom životu ostvarivanjem istih s kućnim ljubimcima. Ovaj nalaz može se iskoristiti i u kliničke svrhe. Stariji ljudi u staračkim ili vlastitim domovima, koji često bivaju usamljeni jer većina njihovih privrženih veza nestaje (primjerice zbog smrti supružnika ili prijatelja), mogu unaprijediti kvalitetu svog življenja, povećati životno zadovoljstvo, stvoriti osjećaj pripadanja, ugone i potpore u teškim trenucima jednostavno uzimanjem psa ili mačke za kućnog ljubimca (iako je dokazano da su ljudi statistički značajno privrženiji psima, privrženost spram mačaka također je iznad prosjeka skale). Isto vrijedi i za djecu i odrasle koji se nose s teškim životnim situacijama, bolešću ili gubitkom, s obzirom na to da već i sama prisutnost kućnih ljubimaca ima blagotvoran učinak na mentalnu i fizičku dobrobit (npr. Barker i Wolen, 2008). Privrženost kućnom ljubimcu, kao aspekt čovjekova života, vrijedan je posvećivanju pažnje budući da saznanja proizašla iz teme mogu imati široku primjenu.

Kada je riječ o osobinama ličnosti vlasnika mačaka i pasa, praktične implikacije bi se odnosile prvenstveno na odabir životinje. Dakle, otkrivanjem osobina ličnosti neke osobe uz poznavanje osobina ličnosti tipičnih vlasnika pasa i vlasnika mačaka, lako bismo ljudima mogli savjetovati koju životinju da odaberu kao ljubimca, što bi moglo povećati kvalitetu i zadovoljstvo u odnosu između ljubimca i vlasnika. Dok su ljudi do sada birali kućnog ljubimca s obzirom na dostupan prostor, vrijeme i sredstva, u budućnosti bi ga mogli birati i s obzirom na svoju ličnost. Kao i privrženost kućnim ljubimcima, i osobine ličnosti vlasnika mogu se iskoristiti u kliničke svrhe. Kao što je poznato, postoji terapija potpomognuta životinjama. Ono što bi bilo korisno jest odrediti osobine ličnosti osobe kojoj je terapija potrebna te na temelju istih dodijeliti osobi

životinju koja bi joj na pravi način pomagala i olakšavala terapijski proces i/ili prilagodbu. Dimitrijević (2009) navodi da pozitivan odnos između klijenta i životinje dovodi do povećanja snage i motivacije klijenta za oporavkom. Životinja koja klijentu odgovara s obzirom na njegove osobine ličnosti bit će podobnija za ostvarivanje kvalitetnije veze, a samim time doprinijeti dobrobiti i bržem napredovanju. Ipak, kako u ovom istraživanju nisu potvrđene razlike u osobini otvorenosti, niti su u istraživanju sudjelovali drugi vlasnici osim vlasnika mačaka i pasa, praktične implikacije ovog istraživanja relativno su ograničena te bi bilo dobro ponoviti istraživanje s pokušajem što većeg eliminiranja njegovih nedostataka.

Kritički osvrt na istraživanje i preporuke za buduća istraživanja

Iako su iz ovog istraživanja proizašli zanimljivi rezultati, prilikom njihove interpretacije i generalizacije u obzir treba uzeti i određene metodološke nedostatke.

U prvom redu, ograničenje vanjske valjanosti u ovom istraživanju je manjkavost uzorka. Nejednaka zastupljenost sudionika različitog spola (žene 84.2%, muškarci 15.8%) i vlasnika s obzirom na vrstu životinje (pas 74.2%, mačka 25.8%) svakako je mogao biti faktor koji je utjecao na dobivene rezultate. Na taj način ugrožena je reprezentativnost uzorka, pogotovo kada je riječ o spolu. Kada se naglasak stavi na vrstu kućnog ljubimca, teško je donijeti zaključak o reprezentativnosti uzorka s obzirom da nije poznata informacija glede zastupljenosti vlasnika pasa i vlasnika mačaka u populaciji. Ukoliko pretpostavimo da je broj vlasnika pasa i vlasnika mačaka u populaciji podjednak (što nije slučaj u ovom istraživanju) možemo reći da je vanjska valjanost ovog istraživanja ugrožena. Također, u uzorku ovog istraživanja prisutno je više pojedinaca koji nisu u braku (70.7%) i nemaju djecu (72.2%). Državni zavod za statistiku (2013) navodi kako pri zadnjem popisu stanovništva 2011. godine u Hrvatskoj 48% stanovništva nije bilo u braku, a samo 28.6% nije imalo djecu. Osim što ti podaci također ugrožavaju vanjsku valjanost i reprezentativnost uzorka, pretpostavka je da ljudi koji nemaju bračnog partnera i djecu imaju i više slobodnog vremena za druge aktivnosti u svom životu. To može biti razlog sveukupne privrženosti ljubimcima koju iskazuju i vlasnici pasa i vlasnici mačaka u ovom istraživanju koja je iznad srednje vrijednosti skale.

Nadalje, radilo se o internetskom istraživanju koje ima mnoge prednosti (npr. vremenski je i financijski ekonomičnije), ali i nedostatke. Osim što se pretpostavlja da su upitnike ispunjavali samo računalno pismeni pojedinci, koji se znaju služiti računalom barem na osnovnoj razini, pretpostavka je i da su ispunjavanju upitnika pristupali ljudi motiviraniji za ispunjavanje (s obzirom da je većina sudionika prikupljena putem specijaliziranih grupa ljubitelja kućnih ljubimaca na Facebooku), a samim time i općenito više privrženi svojim kućnim ljubimcima. Time je narušena reprezentativnost uzorka s obzirom da nisu svi vlasnici mačaka i vlasnici pasa računalno pismeni ili iznadprosječno privrženi svojim ljubimcima kao što je dobiveno u ovom istraživanju. Ipak, istraživanja pokazuju da se rezultati prikupljeni papir-olovka

načinom i internetskim upitnicima svejedno mogu smatrati konzistentnim, te potvrđuju prednosti internetskih metoda u istraživanjima (Gosling, Vazire, Srivastava i John, 2004).

Važno je napomenuti i da su u ovom istraživanju podaci prikupljeni samoprocjenama ispitanika na dvije upitničke mjere. Poznato je da samoprocjene ne moraju nužno biti odraz objektivnog stanja i zbog toga im treba pristupati s oprezom. Iako možemo krenuti od pretpostavke da svaka osoba sebe najbolje poznaje, to često može biti i veliki nedostatak, osobito kada sudionici imaju nedovoljan uvid u vlastite osobine pa se nenamjerno pogrešno procjenjuju ili to pak čine namjerno i svjesno. U BFI upitniku ličnosti tako, primjerice, postoji tendencija za svih pet dimenzija ličnosti (ekstraverzija, ugodnost, otvorenost, savjesnost, neuroticizam) smatrati jedan pol socijalno poželjnijim od drugoga. Tako je generalno poželjnije i društveno prihvatljivije biti emocionalno stabilna, nego neurotična, ili ugodna, naspram neugodna osoba. Ovakve situacije povećavaju vjerojatnost socijalno poželjnog odgovaranja što može biti nedostatak i u ovom istraživanju. Sudionici u istraživanjima često su skloni davati socijalno poželjne odgovore kako bi se sebi ili drugima prikazali na bolji način te izbjegli neugodu (Richman, Kiesler, Weisband i Drasgow, 1999). Ipak, sudjelovanje u ovom istraživanju bilo je anonimno, čime je potreba za davanjem socijalno poželjnih odgovora od strane sudionika umanjena.

U budućim istraživanjima nužno je uravnotežiti broj muških i ženskih sudionika, kao i vlasnika mačaka i pasa u svrhu povećanja reprezentativnosti uzorka, ali i valjanosti dobivenih rezultata. Isto tako, bilo bi dobro uz ispitivanje ličnosti i stupnja privrženosti kućnim ljubimcima uz mačke i pse uključiti i druge vrste životinja (primjerice konje, papige, zečeve i slično). Tako bismo dobili širu sliku o tome kakvi ljudi preferiraju kakve životinje, ali i kako vrsta te životinje diktira koliko ćemo joj biti privrženi. Spolne razlike također bi bile korisna tema u području istraživanja kućnih ljubimaca jer bismo na taj način otkrili kako je biranje kućnog ljubimca povezano sa spolom, stupnjem privrženosti i osobinama ličnosti osobe. Također, kod istraživanja privrženosti trebalo bi češće primjenjivati Adaptiranu Lexington skalu kao mjeru privrženosti kućnom ljubimcu s obzirom na brojne prednosti koje posjeduje, te se fokusirati i na druge osobine ličnosti spram onih uključenih u Pet-faktorski model.

Unatoč teškoćama u generalizaciji dobivenih rezultata, oni se mogu smatrati indikativnima te otvaraju vrata budućim istraživanjima u ovom još uvijek nedovoljno istraženom području.

ZAKLJUČAK

Istraživanjem su utvrđene razlike u privrženosti između vlasnika mačaka i vlasnika pasa, pri čemu su vlasnici pasa privrženiji svojim kućnim ljubimcima nego vlasnici mačaka.

Pronađeno je i da se vlasnici mačaka i vlasnici pasa međusobno razlikuju u četiri osobine ličnosti uključene u Pet-faktorski model. Vlasnici pasa su ekstravertiraniji, ugodniji i savjesniji, dok vlasnici mačaka imaju više izraženi neuroticizam. Vlasnici pasa i mačaka ne razlikuju se na dimenziji otvorenosti.

Buduća istraživanja trebala bi se usmjeriti na ispitivanje spolnih razlika, razlika između vlasnika drugih vrsta životinja, a ne samo mačaka i pasa, te po drugim osobinama ličnosti, a ne samo osobinama Pet-faktorskog modela.

LITERATURA

- Albert, A. i Bulcroft, K. (1988). Pets, families and the life course. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 543-552.
- Aron, A. i Aron, E. N. (1994). *Statistics for psychology*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall.
- Bagley, D. K. i Gonsman, V. L. (2005). Pet attachment and personality type. *Anthrozoös*, 18, 28-42.
- Barker, S. B., i Wolen, A. R. (2008). The benefits of human–companion animal interaction: A review. *Journal of veterinary medical education*, 35(4), 487-495.
- Benet-Martinez, V. i John, O. P. (1998). *Los Cinco Grandes* across cultures and ethnic groups: Multitrait multimethod analyses of the Big Five in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(3), 729-750.
- Bradshaw, J. (2013). *Cat Sense: How the New Feline Science Can Make You a Better Friend to Your Pet*. New York: Basic.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 759-775.
- Brown, S. (2002). Ethnic variations in pet attachment among students at an American school of veterinary medicine. *Society & Animals*, 10(3), 249-266.
- Cohen, J. (1992). A Power Primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155-159.
- Colman, A. M. (2009). *A Dictionary of Psychology* (3rd ed.). Oxford: University Press.
- Dimitrijević, I. (2009). Animal-assisted therapy – a new trend in the treatment of children and adults. *Psychiatria Danubina*, 21(2), 236-241.
- Državni zavod za statistiku (2013). *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine*. <http://www.dzs.hr/> (datum pristupa stranici 10.1.2017.)

- Edelson, J. i Lester, D. (1983). Personality and pet ownership: A preliminary study. *Psychological Reports*, 53, 990.
- Gavranović, P. (2014). *Što Vaš kućni ljubimac govori o Vama? Odnos ličnosti i preferencije različitih vrsta životinja*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Ghasemi, A. i Zahediasl, S. (2012). Normality Tests for Statistical Analysis: A Guide for Non-Statisticians. *International Journal of Endocrinology and Metabolism*, 10(2), 486-9.
- Gosling, S. D. i Bonnenburg, A. V. (1998). An integrative approach to personality research in anthrozoology: Ratings of six species of pets and their owners. *Anthrozoös*, 11, 148-56.
- Gosling, S. D., Sandy, C. J. i Potter, J. (2010). Personalities of Self-Identified „Dog People“ and „Cat People“. *Anthrozoös: A Multidisciplinary Journal of The Interactions of People and Animals*, 23(3), 213-222.
- Gosling, S. D., Vazire, S., Srivastava, S. i John, O. P. (2004). Should we trust Web-based studies? A comparative analysis of six preconceptions about Internet questionnaires. *American Psychologist*, 59, 93-104.
- Gray, P. B., Volsche, S. L., Garcia J. R. i Fisher, H. E. (2015). The Roles of Pet Dogs and Cats in Human Courtship and Dating, *Anthrozoös*, 28(4), 673-683.
- Gunter, B. (1999). *Pets and people: The psychology of pet ownership*. London: Whurr Publishers Ltd.
- Hare, B. i Tomasello, M. (2005). *Human-like social skills in dogs? Trends in Cognitive Sciences*, 9(9), 439-444.
- Johnson, T.P., Garrity, T.F. i Stallones, L. (1992). Psychometric evaluation of the Lexington Attachment to Pets Scale (LAPS). *Anthrozoös*, 5(3), 160-175.
- Johnson, S. B. i Rule, W. R. (1991). Personality characteristics and self-esteem in pet owners and non-owners. *International Journal of Psychology*, 26(2), 241-252.
- Larsen, R. J. i Buss, D. M. (2008). *Psihologija ličnosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

- Levačić, J. (2009). Pokušaj validacije Adaptirane Lexington skale privrženosti kućnim ljubimcima. *Suvremena psihologija*, 12(2), 391-405.
- Levačić, J. (2008). *Odnos privrženosti kućnim ljubimcima, nekih aspekata mentalnog zdravlja te generativnosti kod vlasnika pasa*. Diplomski rad. Zadar: Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru.
- McConnell, A. R., Brown, C. M., Shoda, T. M., Stayton, L. E. i Martin, C. E. (2011). Friends With Benefits: On the Positive Consequences of Pet ownership. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(6), 1239-1252.
- McCrae, R. R. i Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81-90.
- McLeod, S. A. (2009). Attachment Theory. Preuzeto s <http://www.simplypsychology.org/attachment.html>, 30.11.2016.
- Melson, G. F. (1991). Studying children's attachment to their pets: A conceptual and methodological review. *Anthrozoos*, 4(2), 91-99.
- Ombla, J. (2014). *Provjera teorije privrženosti na odnosu vlasnika prema kućnim ljubimcima*. Doktorski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Papić, M. (2016). *Pregled istraživanja korisnosti i učinkovitosti interakcija ljudi i životinja s fizioterapeuskog aspekta*. Završni rad. Zagreb: Zdravstveno veleučilište Zagreb, Fizioterapija.
- Perrine, R. M. i Osbourne, H. L. (1998). Personality Characteristics of Dog and Cat Persons. *Anthrozoös: A Multidisciplinary Journal of The Interactions of People and Animals*, 11(1), 33-40.
- Philips Cohen, S. (2002). Can pets function as family members? *Western Journal of Nursing Research*. 24, 621-638.
- Prato - Previde, E., Custance, D.M., Spiezio, C. i Sabatini, F. (2003). Is the dog – human relationship an attachment bond? An observational study using Ainsworth's strange situation. *Behaviour*, 140, 225-254.

- Richman, W. L., Kiesler, S., Weisband, S. i Drasgow, F. (1999). A meta-analytic study of social desirability distortion in computer-administered questionnaires, traditional questionnaires and interviews. *Journal of Applied Psychology*, 84, 754-775.
- Sable, P. (1995). Pets, attachment, and well-being across the life cycle. *Social Work*, 40(3), 334-341.
- Siegel, J. M. (1990). Stressful life events and use of physician services among the elderly. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 1081-1086.
- Smolković, I., Fajfar, M. i Mlinarić, V. (2012). Attachment to pets and interpersonal relationships. *Journal of European Psychology Students*, 3, 15-24.
- Stallones, L., Marx, M., Garrity, T. F. i Johnson, T. P. (1988). Attachment to companion animals among older pet owners. *Anthrozoös*, 2, 118-124.
- Tucker, J. S., Friedman, H. S., Tsai, C. M. i Martin, L. R. (1995). Playing With Pets and Longevity Among Older People. *Psychology and Aging*, 10(1), 3-7.
- Valentinčič, I. (2003). *Attitude to animals as an indicator of value changes: from anthropocentric to ecocentric ethics of nature*. Magistarski rad. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- Van Houtte, B. A. i Jarvis, P. A. (1995). The role of pets in preadolescent psychosocial development. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 16, 463-479.
- Vizek-Vidović, V., Arambašić, L., Keresteš, G., Kuterovac-Jagodić, G. i Vlahović-Štetić, V. (2001). Pet ownership in childhood and socio-emotional characteristics, work values and professional choices in early adulthood. *Anthrozoös*, 14(4), 224-231.
- Vizek-Vidović, V., Vlahović-Štetić, V. i Bratko, D. (1999). Pet ownership, type of pet and socio-emotional development of school children. *Anthrozoös*, 12(4), 211-217.
- Weiss, R.S. (1982). Attachment in adult life. U: C.M. Parkes i J. Stevenson-Hinde (Ur.), *The Place of Attachment in Human Behavior*, (171-184). New York: Basic Books.
- Wells, D. (2009). The Effects of Animals on Human Health and Well-Being. *Journal of Social Issues*, 65(3), 523-543.

- Winefield, H.R., Black, A. i Chur-Hansen, A. (2008). Health effects of ownership of and attachment to companion animals, in an older population. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15(4), 303-310.
- Woodward, L. E. i Bauer, A. L. (2007). People and there pets: A relational perspective on interpersonal complementarity and attachment in companion animal owners. *Society & Animals*, 15, 169-189.
- Wrobel, T.A. i Dye, A.L. (2003). Grieving pet death: normative, gender, and attachment issues. *Omega- Journal of Death and Dying*, 47(4), 385-393.
- Zasloff, L. R. (1996). Measuring attachment to companion animals: a dog is not a cat is not a bird. *Animal Behaviour Science*, 47, 43-48.

PRILOZI

Prilog A

Kako bismo ispitali povezanosti privrženosti i osobina ličnosti na uzorku vlasnika mačaka i vlasnika pasa, korišten je Pearsonov koeficijent korelacije. Rezultati su vidljivi u Tablici 5.

Tablica 5

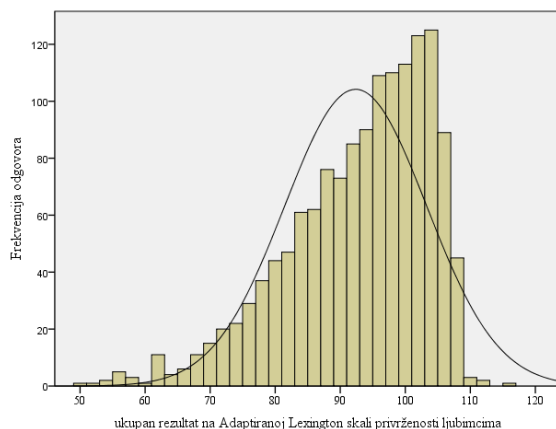
Koeficijenti korelacije privrženosti i osobina ličnosti na poduzorcima vlasnika mačaka (iznad dijagonale) i vlasnika pasa (ispod dijagonale) ($N = 1426$)

	P	E	O	U	N	S
P	-	.08	.13*	.13*	.06	.05
E	.16**	-	.32**	.26**	-.48*	.44**
O	.13**	.29**	-	.13*	-.22**	.23**
U	.08**	.26**	.20**	-	-.45**	.26**
N	-.03	-.47*	-.23**	-.45**	-	-.44**
S	.19**	.39**	.24**	.28**	-.40**	-

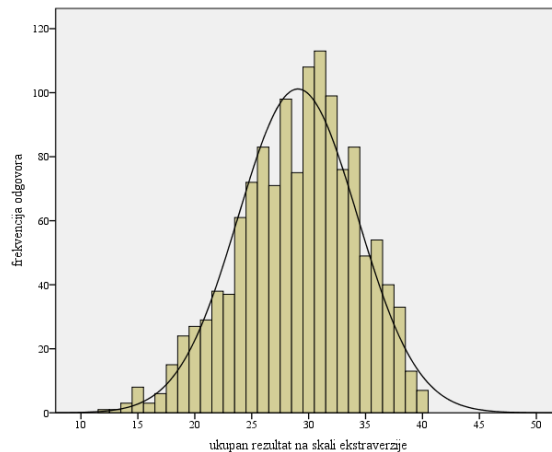
Legenda: P - privrženost; E - ekstraverzija; O - otvorenost, U - ugodnost; N - neuroticizam; S - savjesnost; * - oznaka statističke značajnosti uz $p < .05$; ** - oznaka statističke značajnosti uz $p < .01$

Matrica interkorelacija sugerira postojanje statistički značajne povezanosti privrženosti i pojedinih osobina ličnosti. Na poduzorku vlasnika mačaka, rezultati iznad dijagonale ukazuju na statistički značajne i pozitivne, ali male povezanosti privrženosti s otvorenošću i ugodnošću. To bi značilo da vlasnici mačaka koji su privrženiji svojim kućnim ljubimcima, postižu i viši rezultat na skalama otvorenosti i ugodnosti, ali i obrnuto. Na poduzorku pasa, čiji se rezultati nalaze ispod dijagonale, mogu se vidjeti statistički značajne, pozitivne i male korelacije privrženosti i ekstraverzije, otvorenosti, ugodnosti i savjesnosti. Zaključak je da su vlasnici pasa koji su privrženiji svojim psima ekstravertiraniji, otvoreniji, ugodniji i savjesniji.

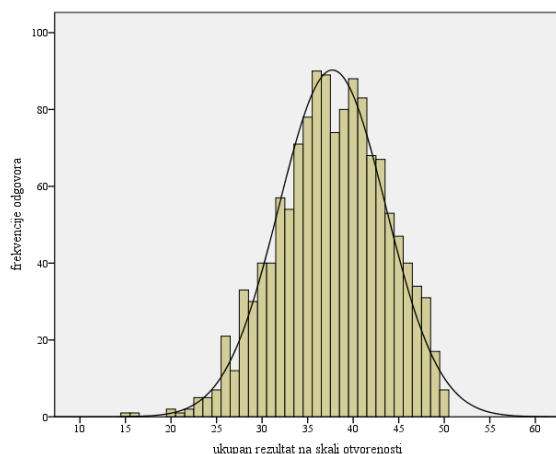
Prilog B

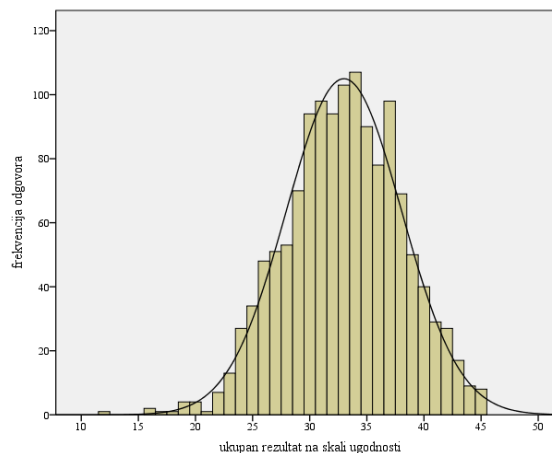
Slika 1. Prikaz distribucije ukupnih rezultata na Adaptiranoj Lexington skali privrženosti ljubimaca

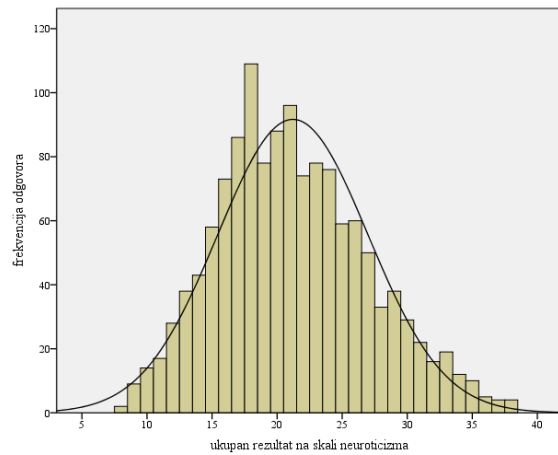
Slika 2. Prikaz distribucije ukupnih rezultata na skali ekstraverzija BFI upitnika

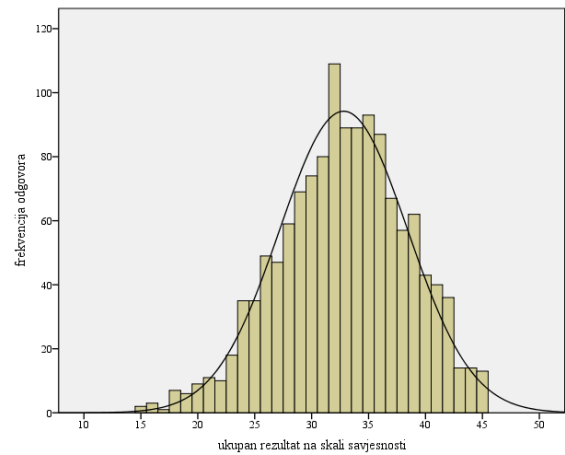
Slika 3. Prikaz distribucije ukupnih rezultata na skali otvorenosti BFI upitnika

Slika 4. Prikaz distribucije ukupnih rezultata na skali ugodnosti BFI upitnika

Slika 5. Prikaz distribucije ukupnih rezultata na skali neuroticizma BFI upitnika

Slika 6. Prikaz distribucije ukupnih rezultata na skali savjesnosti BFI upitnika